

Een nieuw hart voor het Wiebenga

OPEN KARAKTER VOOR RIJKS- MONUMENT

RENOVATIE EN UITBREIDING WIEBENGACOMPLEX IN GRONINGEN

Opdrachtgever

Hanzehogeschool
Groningen

Architect

DP6 architectuurstudio
| BiermanHenket
Architecten

Programmamanager

draaijer+partners

Adviseur installaties

Sijperda-Hardy

Adviseur bouwfysica en duurzaamheid

DGMR

Bouwtechniek

abt

Aannemer

Geveke Bouw, Groningen

Inrichter

OdV interieur-
architecten

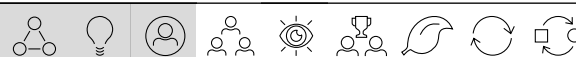
BVO

20.025 m²

Ingebruikname

December 2017

KENMERKEN

In opdracht van de Hanzehogeschool Groningen is het Rijksmonument Wiebenga gerenoveerd en uitgebreid. De uitbreiding bestaat uit een nieuw hart dat het mogelijk maakt gemeenschappelijke functies centraal te positioneren. Door deze centrale plek ruimtelijk en overzichtelijk te maken, krijgt het totale complex een meer open karakter.

Het Wiebenga geldt als een vroeg voorbeeld van Het Nieuwe Bouwen. Het complex werd in 1922 gebouwd naar ontwerp van Jan Gerko Wiebenga. In het rijksmonument was oorspronkelijk een Nijverheidsschool gevestigd. Het complex voldeed niet meer aan de huidige eisen van functionaliteit, ruimtelijkheid, duurzaamheid en binnenklimaat. DP6 architectuurstudio en Bierman Henket hebben een ontwerp gemaakt dat past bij de sfeer van de hedendaagse gezondheidsacademies: open en licht met een gezonde uitstraling.

Het monumentale Wiebenga huisvest de Academie voor Gezondheidsstudies en de Academie voor Verpleegkunde van de Hanzehogeschool Groningen. Interdisciplinair werken, het ontmoeten van andere disciplines en van elkaar leren zijn belangrijke thema's die in het vernieuwde Wiebenga tot uitdrukking komen. In de voorheen gescheiden vleugels met hun eigen cultuur kwam dit onvoldoende van de grond. Studenten, docenten en ondersteunend personeel van de verschillende Academies gingen bijvoorbeeld vanaf de voordeur rechtstreeks naar 'hun' deel van het gebouw, waardoor er nauwelijks contact was. Een prachtige uitdaging voor DP6 architectuurstudio en Bierman Henket architecten.

ONTMOETING EN SAMENWERKING

Op de plot van het voormalige werkplaatsencomplex is een nieuw gebouwdeel gemaakt welke is verbonden met de bestaande vleugels, zodat het als één gebouw wordt ervaren. Hier ligt het nieuwe hart van het Wiebenga, dat vanuit de verschillende ingangen bereikbaar is. Het is een studielandschap, met veel daglicht, waar je direct de praktijk ervaart. Je ziet een intensive care ruimte, ruimten waar aan praktijkopgaven wordt gewerkt, het audiologisch laboratorium en

"VROEGER WAREN DIE RUIMTEN WEGGESTOPT; NU STAAT DE BELEVING VAN DE LEEROMGEVING JUIST CENTRAAL, WAARBIJ DE ZICHTBAARHEID VAN DE PRAKTIJK EEN TOEGEVOEGDE WAARDE IS"

de fitnessruimte. Vroeger waren die ruimten weggestopt; nu staat de beleving van de leeromgeving juist centraal, waarbij de zichtbaarheid van de praktijk een toegevoegde waarde is. De uitbreiding stimuleert het samenwerken in 'skills labs.'

De centrale plek die zo is ontstaan, creëert korte lijnen naar de werkomgevingen in de bestaande vleugels, nodigt uit tot ontmoeting en toont het samenwerken over de hele breedte van de zorgketen. Op alle verdiepingen zijn dwarsverbindingen naar de oude vleugels, waardoor je elkaar

gemakkelijk tegenkomt. Het contact tussen de Academies, de studenten, docenten en onderzoekers is hierdoor intensiever geworden. Naast sociale ontmoeting wordt ook professionele ontmoeting met onderzoekers, docenten en de maatschappij gestimuleerd. De uitbreiding voegt zich op vanzelfsprekende wijze in het ontwerp van Wiebenga: parallelle lijnen van symmetrische bouwvolumes, gegroepeerd rond een centrale as. Het gebouw heeft een representatieve collegezaal die ook als congres- en diplomeringszaal gebruikt kan worden, evenals voor lezingen, presentaties en voorstellingen.

Het bestaande gebouw is gerenoveerd: de schil en installaties zijn verduurzaamd en collegezalen, klaslokalen en kantoorruimtes zijn opnieuw ingericht. De oorspronkelijke structuur van het gebouw is zo veel mogelijk teruggebracht door latere toevoegingen te verwijderen. De Wiebengazaal, de vroegere bestuurskamer, is in ere hersteld. Het originele meubilair is gerestaureerd en teruggeplaatst en de monumentale zaal kreeg een nieuwe bestemming: studenten, docenten, onderzoekers en zakelijke relaties kunnen elkaar hier informeel ontmoeten.

INSTALLATIETECHNISCHE UITDAGINGEN

De klimatologische omstandigheden van het gebouw lieten anno 2013 te wensen over en de onderzoeksfaciliteiten waren versnipperd geraakt over vele kamertjes in de lange doodlopende vleugels. Het bestaande gebouw is in bouwfysische zin en op het gebied van binnenklimaat en akoestiek sterk verbeterd. Bert Vrijhof van DGMR: "Er lagen torenhoge ambities, terwijl zo'n monument ook beperkingen oplegt; je mag niet te veel aan de buitenkant doen en de ornamenten moeten zichtbaar blijven of juist weer terugkomen. Het gebouw stelde ons voor installatietechnische problemen

en de vraag was of we dat bouwfysisch of installatietechnisch moesten aanvliegen. Uiteindelijk lag de oplossing in *climotion*. Dat is een luchtbehandelingsinstallatie, die via slimme, energiebesparende software wordt aangestuurd. Het natuurlijke basisprincipe dat koudere lucht naar beneden gaat, treedt bij toepassing van deze installaties niet op. Daardoor kunnen de nadelige invloeden, van een minder geïsoleerde gevel op het klimaat, worden opgevangen. Betonkolommen die van binnen naar buiten doorlopen kunnen in een monument nu eenmaal niet ingepakt worden en stalen kozijnen met een dergelijke hoogte blijven ook met dubbel glas te koud. Alle relevante waarden in een ruimte worden nauwkeurig gemeten waardoor precies de juiste hoeveelheid verwarmde of gekoelde lucht bepaald kan worden en de juiste luchtdruk in een ruimte kan ontstaan.”

AKOESTISCH PERFECT

In het complex zijn verschillende akoestische oplossingen bedacht, terwijl het hele beeld eenduidig blijft. Zo is in het oude gebouw een hoogwaardig verdekt uitneembaar paneel toegepast, de Ecophon Focus Ds. De pluspunten van dit systeem zijn dat de profielen niet in zicht zijn en het plafond toch volledig toegankelijk is voor onderhoud en beheer. Voor de grotere ruimtes zoals de collegezalen en het studielandschap is gekozen voor Ecophon Gedina E (doorzak) met een formaat 1.20 bij 1.20 m. Bijzonder zijn ook de akoestische oplossingen bij de modulaire lichtstraten van VELUX in het

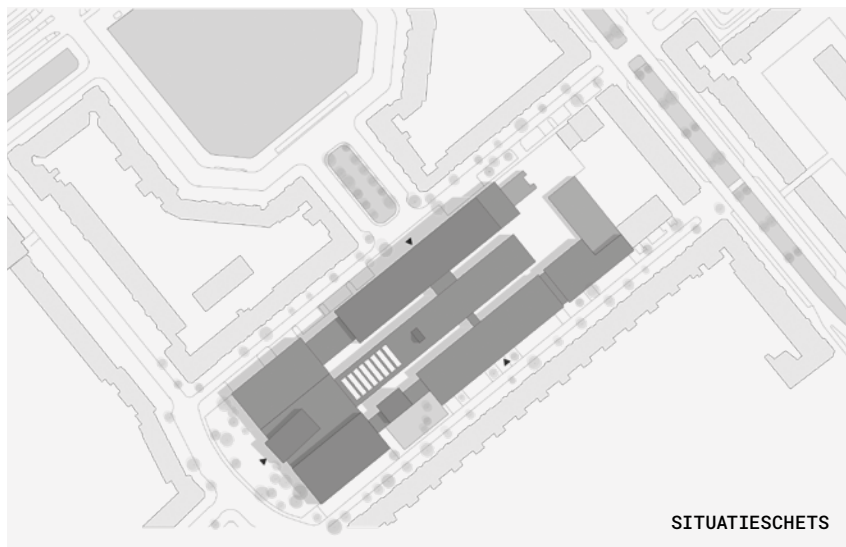
atrium. De opstaande wanden van de lichtstraten zijn extra hoog gemaakt en voorzien van Ecophon Focus Ds panelen. Je hebt het idee dat er geen plafond is vanwege de lichtstraten, maar er zit een gigantisch oppervlak aan absorptiemateriaal in. Het geluid in het hart van het gebouw is daardoor erg aangenaam. Dat is een unieke oplossing in een hoge en levendige ruimte waar studenten elkaar ontmoeten.

AARDBEVINGBESTENDIG BOUWEN

Chris de Weijer van DP6: “Toen wij begonnen met ontwerpen bestond het aardbevingsbestendig bouwen nog niet. Tot we ter plekke getuige waren van een lichte aardbeving, dan sta je gek te kijken. Naar aanleiding daarvan heeft de Hanzehogeschool besloten om alle gebouwen aardbevingsbestendig te maken. De nieuwbouw is één van de eerste aardbevingsbestendige gebouwen in Nederland. Betonnen kolommen en stalen ‘slender walls’ bieden een sterke, maar flexibele constructie. De composiet gevel kan sterke vervormingen opnemen, waardoor het gebouw een uitslag van 20 centimeter kan opvangen. Vanwege aardbevingsbestendigheid zijn constructie en detailleringen aangepast, zo zijn bijvoorbeeld de plafonds iets vrij gehouden van de wanden, zodat de plafonds kunnen bewegen in de ruimte.

De modulaire gevel biedt een flexibele envelop voor het steeds veranderende onderwijsprogramma. Het gebruik van geprefabriceerde elementen zorgt ervoor dat er snel en schoon gebouwd kon worden, waardoor het onderwijs tijdens de uitvoering door kon blijven gaan. De vormgeving van de gevel is gebaseerd op het patroon van de bestaande glas-in-loodramen in de trappenhuisen. De gevel van de nieuwbouw is uitgevoerd in wit composiet en glas; de constructie in wit beton: een vormgeving die contrasteert met het bestaande monument. We konden ruimtelijk veel doen in het

OVERZICHT BEGANE GROND

SITUATIESCHETS

nieuwe deel, het bestaande gebouw is rijksmonument, waar je de meer beperkte ingrepen ziet.

OPTIMALE LOGISTIEK, KLIMAAT EN COMFORT

De oorspronkelijke entree aan het Bernoulliplein is hersteld. De logistiek en oriëntatie in het gebouw zijn verbeterd door de aanleg van een nieuwe verbindingssas, door rondgaande routes op de begane grond en de verdieping te maken en door bestaande bouwdelen aan elkaar te koppelen via de nieuwbouw. In de aansluitingen tussen oud- en nieuwbouw staat de leesbaarheid van de monumentale gebouwen voorop. Deze worden losgehouden door glazen tussenzones tussen de verschillende bouwdelen.

In de leslokalen zijn klimaat- en comfortverbetering de belangrijkste ingrepen: de schil is verbeterd door extra dun isolatieglas te plaatsen in de monumentale stalen puien en er is een climotion ventilatiesysteem aangebracht. Bestaande plafonds werden vervangen door akoestisch hoogwaardige plafonds met de oorspronkelijke randdetaïllering. Elk stramien van de monumentale bouwdelen is klimaatonafhankelijk te regelen met als uitgangspunt Frisse Scholen klasse B.

SAMEN MET OPDRACHTGEVER EN GEBRUIKERS

Voor de vernieuwbouw van het Wiebenga in Groningen is intensief samengewerkt met opdrachtgever, gebruikers en adviseurs. Vooral toen bleek dat het ontwerp moest worden herzien als gevolg van de aardbevingsproblematiek. Gedurende de bouw bleef de bestaande bebouwing in gebruik, wat zorgvuldige afstemming vereiste. De transformatie van het Wiebenga is uitgewerkt in een BIM-model dat door het volledige bouwteam als centraal model werd gehanteerd, waardevol was in de overleggen met de gebruikers, en ook bij het toekomstige beheer wordt gebruikt. Om een betrouwbaar model te krijgen is de bestaande situatie met een ‘point cloud’ ingescand.